

Hyväksytty Pöytyän kunnanvaltuustossa 15.11.2021

1.	Kohti lapsi- ja perhemyönteistä Pöytyää	3
2.	Tuemme lapsiperheitä ja vanhempia	4
3.	Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin nykytila	5
3.1.	Lasten määrä Pöytyällä	5
3.2.	Erityistä tukea ja kasvatusta tarvitsevien lasten määrä ja osuus esiopetus- ja päivähoitolapsista 2021	5
3.3.	Lastensuojelun tarve	6
3.4.	Huolenaiheita tällä hetkellä	6
4.	Lasten ja nuorten hyvinvointi rakennetaan yhdessä	7
5.	Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelut	8
5.1.	Järjestöjen palvelut	9
5.2.	Kasvua ja kehitystä tukevat palvelut	9
5.3.	Kasvua ja kehitystä korjaavat palvelut	14
5.4.	Opiskeluhoolto	16
6.	Lapsi- ja perhekohtaiset palvelut Pöytyällä	17
6.1.	Lasten ja perheiden palveluiden voimavarat	17
6.2.	Lastensuojelun avoahoitto	18
6.3.	Sijaishuolto	19
6.4.	Jälkihoitto	19
7.	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma	20

1. Kohti lapsi- ja perhemyönteistä Pöytyää

Pöytyäläiset lapset ovat tilastojen mukaan melko tai erittäin tyytyväisiä elämäänsä (THL 2019). Kuitenkaan kaikki ja lapset ja nuoret eivät voi hyvin. Osalle on kasautunut hyvinvointia heikentäviä tekijöitä.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman avulla ohjataan, johdetaan ja kehitetään lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointityötä Pöytyän kunnassa. Kyseessä on sekä strateginen asiakirja sekä konkreettisia toimenpiteitä ja tavoitteita sisältävä suunnitelma. Suunnitelma hyväksytään valtuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Suunnitelman ohjausvaikutusta laaja-alaisesti korostaa se, että suunnitelmassa esitettävät asiat on otettava huomioon kunnan talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma (lastensuojelulaki 12 §) laaditaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Suunnitelmassa tarkastellaan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin nykytilaa ja heille tarjottavia palveluita kokonaisuutena. Tämän lisäksi suunnitelmassa tuodaan esiin hyvinvoinnin edistämiseksi ja kasvattamiseksi suunnitellut toimenpiteet, jotka eri toimialat laativat yhteistyönä.

Lain 12 S:ssä on määritelty, että suunnitelman tulee sisältää suunnittelukaudella tiedot:

- lasten ja nuorten kasvuoloista sekä hyvinvoinnin tilasta
- lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista
- lastensuojelun tarpeesta kunnassa lastensuojeluun varattavista voimavaroista
- lastensuojelulain mukaisten tehtävien hoitamiseksi käytettävissä olevasta lastensuojelun palvelujärjestelmästä
- yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä sekä
- suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta

Pöytyän kunta on kehittyvä, yhteisöllinen ja turvallinen asuinpaikka viihtyisässä maaseutuymppäristössä. Pöytyällä toimii lapsi- ja perheneuvosto -yhteistyöfoorumi, mikä edistää Pöytyän kunnan lapsi- ja perhemyönteistä toimintakulttuuria yhteistyössä kunnan hallinnon ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Pöytyän lapsi- ja perheneuvosto on valmistellut lapsi- ja perhevaikutusten arviointimallia ja tekee sen käyttöönotosta aloitteen uuden valtuustokauden alussa. Mallin käyttöönotto linjaa tahtotilan lapsen oikeuksien ja lasten osallisuuden tunnetuksi tekemiseksi ja edistämiseksi Pöytyän kunnassa.

Pöytyän kuntastrategia (<https://bit.ly/2RIWCi8>) vuoteen 2025 hyväksyttiin kunnanvaltuustossa 22.10.2018 § 41 ja päivitetty keväällä 2021. Samassa yhteydessä hyväksyttiin myös Elinvoiman, Hyvinvointi ja Kehittyvä kunta -ohjelmat. Kuntastrategiassa ja ohjelmissa on lukuisia tavoitteita, jotka on strategiassa avattu ohjelmakohtaisesti toimenpiteiksi.

Strategiassa Pöytyän kunnan organisaatio sitoutuu kolmeen toimintalupaukseen:

1. Yhteinen positiivinen tekeminen
2. Rohkeita valintoja tulevaisuuden puolesta
3. Vastuullisuus toimintakulttuurissa ja päätöksenteossa

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman valmistelussa on huomioitu 0-29-vuotiaat pöytyäläiset lapset, nuoret ja heidän perheet. Tarkastelu ulottuu nuorisolain mukaisesti 29 ikävuoteen saakka. Suunnitelma täyttää lastensuojelulain, oppilas- ja opiskelijahuoltolain ja nuorisolain vaatimukset. Suunnitelmaa on valmistellut poikkihallinnollinen työryhmä (perusturva, sivistys, terveydenhuolto). Lisäksi mukana olivat myös edustajat Pöytyän neljästä eri vaikuttajaryhmästä. Pöytyän lapsi- ja perheneuvosto ja nuorisovaltuusto on mukana suunnitelman toimeenpanossa ja suunnitelmaa toteutetaan eri tahojen yhteistyönä.

2. Tuemme lapsiperheitä ja vanhempia

Lapsiperheiden ja vanhempien tukeminen on paras tapa ennaltaehkäistä eriarvoisuutta ja syrjäytymistä. Lapsi kasvaa ja kehittyy vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa, minkä vuoksi kehitysympäristöjen kuten kodin, päivähoiton, koulun, työn ja vapaa-ajan ympäristöjen toimintaedellytysten turvaaminen on tärkeää. Lapset tarvitsevat ympärilleen huolehtivia, rakastavia ja läsnäoloa tarjoavia aikuisia, toiminta- ja oppimismahdollisuuksia sekä kavereita ja ystäviä. Vuorovaikutussuhteet muodostavat lapselle henkisen ympäristön, jossa lapsi- ja nuori kasvaa yksilölliseksi yhteisön jäseneksi. Vanhemmuus muodostuu erilaisista osa-alueista: huolenpitoa koskevasta tietämyksestä, oikeista vanhemmuuden asenteista ja riittävästä kasvatustaidoista.

Vanhemmuuden tukeminen ennaltaehkäisee ongelmien kasaantumista ja antaa edellytyksiä perheiden itsenäiselle selviämiselle. Paras tuki vanhemmuuteen on sellaista, mikä huomioi perheen kokonaisuutena ja tunnustaa perheiden moninaisuuden.

Asiakaslähtöiset palvelut ja aktiiviset yhteisöt tukevat perheiden hyvinvointia ja osallisuutta. Lapset ja nuoret kasvavat ja kehittyvät saman yhteiskunnan jäseniksi riippumatta yksilöllisistä eroista. Kehitämme asiakaslähtöisiä palvelurakenteita (päivähoito, kasvatusta, opetus- ja harrastukset), joissa huomioidaan kulttuuritaustasta, vammaisuudesta tai elämäolosuhteista johtuvat erityistarpeet.

Turvallisuudella on suuri merkitys hyvinvoinnin ja terveyden näkökulmista. Turvallisuuden kokemukseen vaikuttavat fyysisen- ja mediaympäristön turvallisuus. Mediataitojen hallinta on tullut osaksi lasten ja nuorten elämää varhaisesta lapsuudesta alkaen. Mediataidot ovat osa kansalaistaitoja, joita koti, koulu, kirjasto tukee ja ohjaa hyödyntämään ikäkauteen sopivalla tavalla. Median käyttöä tulee voida myös pystyä rajaamaan.

Pöytyän kunta kehittää lapsille, nuorille ja perheille suunnattujen palveluiden saavutettavuutta yhteistyössä tulevan hyvinvointialueen kanssa.

3. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin nykytila

Koronavirusepidemia on muuttanut toimialojen toimintaympäristöjä. Koronan välittömien vaikutusten arvioimiseksi Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 25.5.2020 kansallisen lapsistrategian valmistelun yhteyteen työryhmän lapsen oikeuksien ja lasten sekä perheiden hyvinvoinnin kartoittamiseksi sekä vahvistamiseksi koronaepidemian jälkihoidossa. Työryhmän väliraportissa tuodaan esille, että koronaepidemia uhkaa lisätä eriarvoisuutta lasten ja nuorten keskuudessa. Koronaepidemia vaikutusten kesto ja laajuus vaihtelevat. (Lasten ja nuorten hyvinvointi koronakriisin jälkihoidossa: lapsistrategian koronatyöryhmän raportti lapsen oikeuksien toteutumisesta - Valto (valtioneuvosto.fi)). Lasten ja nuorten hyvinvointiin Pöytyällä kiinnitetään erityistä huomiota annettujen suositusten mukaisesti.

Perheet ovat monimuotoisia, mikä näkyy lasten ja nuorten arjessa. Lasta suojaavia tekijöitä ovat läheiset ihmissuhteet, hyvät keskusteluyhteydet, arjen ennustettavuus sekä vanhempien kiinnostus lapsen ja nuoren asioihin. (Pienten lasten ja heidän perheidensä hyvinvointi 2018 - THL).

Pöytyäläiset lapset ja nuoret voivat tilastojen ja tutkimusten mukaan pääosin hyvin ja ovat tyytyväisiä elämäänsä. Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan 80,7 % 7-9-luokkalaisista koki olevansa erittäin tai melko tyytyväisiä elämäänsä. 1-6-luokkalaisten osalta vastaava luku on 87,9 %. Osalle lapsista ja nuorista kasautuu ongelmia, mikä vaikuttaa heidän hyvinvointiinsa. Lapsuuden olosuhteet eivät kuitenkaan suoraan ennusta myöhempää elämänpolkua. Nuorten syrjäytymisen riskitekijöitä ovat mm. matala koulutus, pitkäaikainen työttömyys, toimeentulo-ongelmat ja päihde- ja mielenterveysongelmat. Heikommassa asemassa ovat ne lapset ja perheet, joiden vanhemmilla on useita syrjäytymisen riskejä. (Nuorten syrjäytymisen ehkäisy - Lapset, nuoret ja perheet - THL). Syrjäytymisen ehkäisyssä kiinnitetään huomiota yksilön hyvinvoinnin vahvistamiseen sekä palvelujärjestelmään.

3.1. Lasten määrä Pöytyällä

Pöytyällä 0-17-vuotiaita lapsia vuonna 2021 on 1711 kpl, joista 0-6-vuotiaita 517 kpl.

3.2. Erityistä tukea ja kasvatusta tarvitsevien lasten määrä ja osuus esiopetus- ja päivähoitolapsista 2021

Pöytyän kunnassa päivähoitolapsia on 368, joista erityistä tukea tarvitsevia on kolme ja tehostettua tukea tarvitsevia seitsemän. S2-opetuksessa (suomi toisena kielenä) on 27 lasta. Esiopetuksessa erityisen tuen tarvitsijoita on Pöytyällä viisi, tehostetussa tuessa 18 ja S2-opetuksessa kahdeksan. **Tehostetussa tuessa olevien lasten määrä on aiempaa suurempi.**

Yleinen tuki on kaikille päivähoitossa oleville lapsille suunnattua tavoitteellista toimintaa. Lapselle joka tarvitsee kasvussaan ja oppimisessaan säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita

tukimuotoja tarjotaan tehostettua tukea. Erityistä tukea annetaan niille lapsille, joilla on vaikeuksia edistyä riittävästi yleisen tai tehostetun tuen menetelmillä.

3.3. Lastensuojelun tarve

Lastensuojeluilmoituksia vuonna 2020 tuli **283** kappaletta, joista ennakkollisia lastensuojeluilmoituksia viisi kappaletta (v.-19: 241kpl, v.-13: 123kpl). Yksittäisiä lapsia ilmoituksista 149 (v.-19: 144kpl). Sosiaalihuoltolain ilmoituksia 0-18-vuotiaista tuli 15 kappaletta. 2020 vuoden loppuun mennessä jälkihuollon asiakkaita oli kahdeksan.

Vuoden aikana alkaneiden avohuollon lastensuojelun asiakkuuksien määrä oli **17** (v.-13: 67). Koko vuoden aikana avohuollon asiakkaana olleiden lasten lukumäärä oli **81** (v.-13: 131).

Lyhyt- tai pitkäaikaisia sijoituksia oli vuoden 2020 aikana lastensuojelulaitoksiin 12 lasta, vuoden lopussa sijoituksessa yhdeksän lasta. Lyhyt- tai pitkäaikaisia sijoituksia muualle, kuten perhekuntoutusyksikköön, vankilana, sijaisperheeseen, sukulaisperheeseen tai läheisperheeseen oli 11 lapsesta, vuoden lopussa sijoitettuna kahdeksan lasta.

Kaikkiaan siis vuoden 2020 lopussa sijoitettuna 17 lasta.

Kunnassa valmistui v. 2020 147 palvelutarpeen arviointia, jonka yhteydessä on myös selvitetty tarpeen mukaan lastensuojelutarve.

3.4 Huolenaiheita tällä hetkellä

Joka toinen vuosi tehtävästä kouluterveyskyselystä saadaan laajalti tietoa lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Vuonna 2019 toteutetun kouluterveyskyselyn mukaan 8. ja 9. -luokkalaisista nuorista vain 43% söi **aamupalan** joka arkiamu. Vastaava lukema 4. ja 5. -luokkalaisilla oli 26%. Aamupalalla on tärkeä merkitys keskittymiseen, jaksamiseen ja oppimiseen.

8. ja 9. -luokkalaisista noin 25%:lla oli ylipainoa, mikä on aiempaa yleisempää, sekä valtakunnallista tasoa enemmän. Nuorista vain 28,5% kokee, että asuinalueella järjestetään kiinnostavaa vapaa-ajan toimintaa nuorille. Yksinäisyyttä kokee 8,8 % ikäluokan nuorista. Näillä nuorilla ei ole yhtään läheistä ystävää, jonka kanssa voi keskustella luottamuksellisesti omista asioista. Suurimmalla osalla lapsista ja nuorista yksinäisyyden tunne on ohimenevää ja usein paras kaveri löytyy ja tunne porukkaan kuulumisesta palautuu. Vastaavasti 4. ja 5. -luokkalaiset lapset harrastivat aktiivisemmin ja heidän ikäluokastaan 88,9 % harrasti jotakin vähintään kerran viikossa. Kavereiden kanssa tapaa kavereita vähintään kerran viikossa koulupäivän jälkeen 87,4 %.

Nuorista n. 12% oli ilmoittanut olleensa tosi **humalassa** vähintään kerran kuukaudessa. Myös **nuuskan** käytön lisääntyminen on ollut huolestuttavaa. Kouluterveyskyselyn mukaan jopa seitsemän prosenttia 8. ja 9. -luokkalaisista nuuskasi päivittäin. Laittomia huumeita ainakin

kerran kokeilleita nuoria on 8,5 %. Pöytyällä on aloittanut moniammatillinen työryhmä, joka suunnittelee lapsille ja nuorille tarjottavaa ehkäisevää päihdetyötä.

Kouluterveyskyselyn mukaan Pöytyän 8. ja 9. -luokkalaisista nuorista n. 8% oli kokenut **seksuaaliväkivaltaa** kuluneen vuoden aikana. Lukion 1. ja 2.luokkalaisista seksuaaliväkivaltaa oli kokenut 11%, mikä oli hieman valtakunnallista tasoa enemmän.

Covid-19-koronaviruspandemialla on vaikutuksia lasten ja nuorten elämään, mielenterveyteen ja hyvinvointiin. Vaikutukset ovat fyysisiä, psyykkisiä, sosiaalisia ja taloudellisia. Pandemia on vaikuttanut lapsiperheisiin esimerkiksi vanhempien jouduttua työttömäksi tai lomautetuksi. Koulujen etäopetus on osittain ollut kuormittava tekijä monille oppilaille ja perheille.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin laskeminen on näkynyt käynteinä terveydenhuollossa ja erikoissairaanhoidon läheteiden lisääntymisenä. Terveydenhuollon lasten ja nuorten palveluista on siirretty resurssia paljon koronatyöhön ja rokottamiseen, mikä näkyy palvelujen saatavuuden heikkenemisenä. Ennalta ehkäisevän työn (neuvola, kouluterveydenhuolto) merkitys on tärkeä kouluterveyskyselyn tuloksiin ja myöhemmin koronapandemian vaikutuksiin ja niiden hoitamiseen viitaten.

Kunnan opettajien **lomautukset** lukuvuonna 2020-2021 ja koulunkäynninohjaajien vaihteleva työnkuva vaikuttivat huolestuttavasti perusopetukseen ja oppilaiden tuen saantiin.

4. Lasten ja nuorten hyvinvointi rakennetaan yhdessä

Lasten ja nuorten osallisuuden kehittäminen on linjattu kansallisessa lapsistrategiassa (<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162605>) . Pöytyän kunnassa on käynnistetty lapsi- ja perhevaikutusten arviointimallin rakentaminen ja käyttöönotto. Osallisuustyötä tehdään eri toimialoilla ja yhteistyössä eri yhteistyötahojen kanssa. Lasten osallisuuden ja kuulemisen lisääminen laajentaa päätöksenteon tukena tarvittavaa tiedonmuodostusta.

Lasten ja nuorten vaikuttamiskanavana toimivat tällä hetkellä, jokaisessa koulussa toimivat oppilaskunnat ja vanhempainyhdistykset.

Pöytyällä on toiminut nuorisovaltuusto nykyisessä muodossaan vuodesta 2011 alkaen. Nuorisovaltuuston tehtävänä on parantamaan osallisuutta ja kehittää nuorten kuulemis- ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä lisätä kunnan viihtyisyyttä. Nuorisovaltuusto tekee aloitteita ja järjestää mielekästä tekemistä kunnan nuorille. Nuorisovaltuustossa on edustus kaikista kunnan kolmesta yhtenäiskoulusta, lukiosta ja ammatillisesta oppilaitoksesta. Jäsenet ryhmään valitaan kahden vuoden välein järjestettävillä koulukohtaisilla vaaleilla. Toimintakauden pituus on yksi vuosi. Vuorovaikutuksen ja osallisuuden vahvistamiseksi nuorisovaltuuston ja kunnanvaltuuston välistä vuoropuhelua nähdään tarpeelliseksi kehittää. Nuorisovaltuusto voi 1.8.2021

voimaanastuneen Pöytyän kunnan hallintosäännön mukaan nimetä edustajat, joilla on puhe- ja läsnäolo-oikeus sivistys- ja yhteisöllisyyslautakunnassa. Näin myös nuorten ääni tulee paremmin kuuluviin kunnan päätöksenteossa.

5. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelut

Lasten ja nuorten hyvinvointia tukevien palveluiden tarkoituksena on antaa edellytykset tasapainoiseen elämään. Hyvinvointia ja aktiivista elämäntapaa edistää kulttuuri- ja vapaa-aikatoimialan palvelut sekä kolmannen sektorin toimijoiden tarjoamat palvelut. Peruspalvelut tekevät ehkäisevää työtä äitiys- ja lastenneuvolassa, kouluterveydenhuollossa, muun terveydenhuollon piirissä, varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja nuorisotyön antamassa tuessa (Pöytyän sivistystoimen strategia).

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 12 §:n mukaan Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan on kirjattava opiskeluhoollon tavoitteet ja paikallisen toteuttamistavan keskeiset periaatteet, arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta, käytettävissä olevista opiskeluhoolltopalveluista ja avustajapalveluista sekä tuki- ja erityisopetuksesta, toimet, joilla vahvistetaan yhteisöllistä opiskeluhoolltoa ja opiskelijoiden varhaista tukea sekä tiedot suunnitelman toteuttamisesta, seurannasta sekä opiskeluhoollon laadunarvioinnista.

Lastensuojelun tehtävänä on lastensuojelulain (417/2007) mukaan turvata lapsen oikeudet turvalliseen kasvu-ympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun ja huolenpitoon.

Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin. Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa järjestämällä tarvittavia palveluja ja tukitoimia. Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu. Sen lisäksi kunta järjestää lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ehkäisevää lastensuojelua. (LSL 38).

Kunnan tehtävänä on huolehtia, että ehkäisevä lastensuojelu ja lapsi- ja perhekohtaiset palvelut järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi kuin kunnassa esiintyvä tarve eri vuorokauden aikoina edellyttää. Kunnalla tulee siten olla tietoa lastensuojelun tarpeesta.

Ehkäisevällä lastensuojelulla tarkoitetaan kaikkia niitä palveluja ja toimintoja, joilla tuetaan lasta, nuorta ja perhettä silloin, kun lapsi ei ole lastensuojelun asiakkaana. Lakiin on kirjattu myös palveluista esimerkiksi terveydenhuollossa ja koulutoimissa.

Lain mukaan lastensuojelun on oltava laadultaan sellaista, että se takaa lastensuojelun tarpeessa oleville lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen heidän tarvitsemansa avun ja tuen. Tämä edellyttää, että kunta määrittää lastensuojelun laadun sekä varmistaa lastensuojelupalvelujen toimivuuden ja räätälöinnin tarpeiden mukaan. Lastensuojelun tulee näin ollen olla vaikuttavaa. Laissa on kuntien kannalta erityisen merkityksellisiä muutoksia myös lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun päätöksentekojärjestelmän ja muutoksenhaun uudistukset. Yksilöä koskevilla asioilla on päätöksentekoa siirretty monijäseniseltä toimielimeltä kunnan viranhaltijoille ja hallinto-oikeudelle.

Lasten ja nuorten laajemman hyvinvoinnin (mm.kulttuuri) analyysi ja suunnitelma sisällytetään kunnan Hyvinvointikertomukseen ja –suunnitelmaan.

5.1 Järjestöjen palvelut

Pöytyällä toimii järjestöjä, jotka tuottavat monipuolisesti lasten ja perheiden erilaista terveyttä ja hyvinvointia tukevia palveluita. Järjestöjen tarjoamia lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluita ovat mm. avoimien kohtaamispaikkojen tarjoama vertaistoiminta ja tukihenkilötoiminta. Järjestöt tuottavat myös lastenhoitoapua. Järjestöt tukevat lasten ja nuorten ja perheiden osallisuutta ja toimintakykyä järjestäen matalan kynnyksen vertaisryhmä, virkistys- ja harrastetoimintaa. Kolmannen sektorin toimijat toteuttavat myös koulutus- ja keskustelutilaisuuksia ja kehittävät alueellista verkosto- ja kumppanuusyhteistyötä. Järjestöjen tuottama toiminta täydentää kunnan tarjoamaa palvelutarjontaa ja kunta tekee yhteistyötä tehdään eri toimijoiden kanssa.

Pöytyän kunta tukee alueellisia yhdistyksiä ja seuroja taloudellisesti yhdistys- ja kohdeavustuksilla.

5.2 Kasvua ja kehitystä tukevat palvelut

Pöytyän kansanterveystyön kuntayhtymä

Pöytyän kansanterveystyön kuntayhtymän tuottamia lapsen kasvua ja kehitystä tukevia palveluita tarjotaan äitiysneuvolassa, lastenneuvolassa. Toiminta perustuu valtioneuvoston asetukseen neuvolatoiminnasta vuodelta 2011 (338/2011). Lisäksi Pöytyän kansanterveystyön kuntayhtymä tuottaa kouluterveydenhuoltopalvelut. Kouluterveydenhuollolla tarkoitetaan terveydenhuoltolain (1326/2010) 16 §:n mukaista kouluterveydenhuoltoa ja opiskeluterveydenhuollolla mainitun lain 17 §:n mukaista opiskeluterveydenhuoltoa. Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa toteuttavat terveydenhoitaja ja lääkäri.

Äitiysneuvolan tavoitteena on raskaudenaikaisten häiriöiden tunnistaminen ja jatkohoidon järjestäminen tarvittaessa sekä tulevien vanhempien terveyden ja hyvinvoinnin tukeminen. Tämä puolestaan edesauttaa vauvan kehittymistä ja terveenä syntymistä. Tavoitteena on tukea ja auttaa tulevia vanhempia myös vanhemmuuteen ja sen tuomiin muutoksiin valmistautumisessa. Äitiysneuvolassa on 12 käyntiä ensisynnyttäjille ja 11 käyntiä uudelleensynnyttäjille, lisäkäyntejä järjestetään tarpeen mukaan. Äitiysneuvolan palveluihin kuuluu myös isyyden tunnistaminen.

Äitiysneuvolassa on käytössä lisäksi lähisuhdeväkivallan tunnistamisen hoitopolku. Perheeseen tehdään myös kotikäynnit sekä raskausaikana että vauvan synnyttyä.

Perhevalmennuksen kokonaisuus pitää sisällään neljä erillistä osiota. Näissä käsitellään vanhemmaksi tulemistä ja parisuhteen muutoksia (psykologi), seksuaalisuutta raskauden aikana ja synnytyksen jälkeen (terveydenhoitaja, seksuaalineuvoja) sekä synnytysvalmennus (kaksi kertaa, kätilö, terveydenhoitaja). Näiden lisäksi perhevalmennuksen kokonaisuuteen kuuluu parisuhdetapaaminen vauvan vanhemmille noin 4-6 kuukautta vauvan syntymästä (psykiatriset sairaanhoitajat, psykologi) ja ryhmäneuvolat noin 3 kk ja 9 kk -ikäisille vauvoille (terveydenhoitaja, puheterapeutti, fysioterapeutti).

Lastenneuvolassa tehdään lasten määräaikais- ja laajoja terveystarkastuksia. Nämä ajoittuvat valtakunnallisesti ohjatun aikataulun mukaisesti. Lastenneuvolasta pyritään tekemään kotikäynti vastasyntyneen perheeseen. Alle 6 kk -ikäisten lasten määräaikaiset tarkastukset tapahtuvat kerran kuussa, tämän jälkeen kahden kuukauden välein vuoden ikäiseksi saakka. Tämän jälkeen terveystarkastuksia on noin kerran vuodessa lapsen syntymäpäivän aikoihin. Laajat terveystarkastukset tapahtuvat 4 kk, 18 kk ja 4 vuoden iässä. Laajaan terveystarkastukseen kutsutaan lapsi vanhempineen ja näkökulmaa laajennetaan koko perheeseen ja kotiin, mikä on lapsen tärkein kehitysympäristö. Tarvittaessa edellä mainittujen palveluiden lisäksi järjestetään ylimääräisiä kasvun tai kehityksen seurantakäyntejä. Lastenneuvolan terveydenhoitaja osallistuu tarvittaessa myös moniammatillisiin yhteistyöpalaveriin esim. päiväkodeissa. Tarvittaessa neuvolalääkäri voi tehdä lähetteen erikoissairaanhoidon.

Lastenneuvolassa on kehitetty myös vuonna 2018 Nalleneuvola, jonka tarkoituksena on helpottaa lasten neuvola- ja lääkärikäyntejä sekä toimia uudenaikaisena yhteistyön muotona päivähoiton/kerhon ja neuvolan välillä. Nalleneuvolassa oman alueen terveydenhoitaja tulee pitämään Nalleneuvolan lapsiryhmään päiväkodissa tai kerhossa. Nalleneuvolassa tehtävät toimenpiteet kohdistuvat lapsen sijasta lapsen omaan nalleen ja lapsi toimii itse nallensa ”huoltajana”.

Neuvolassa on käytettävissä myös puheterapeutin ja psykologin palvelut. Vastaanotolle ohjaututaan pääasiassa terveydenhoitajan, lääkärin tai päivähoiton aloitteesta. Puheterapeutin palveluita ovat mm. alle kouluikäisten lasten kielellisten vaikeuksien tutkimus ja kuntoutus. Psykologin palveluita ovat mm. alle kouluikäisten lasten kehitystason arviot sekä mahdollisuuksien mukaan ohjaus ja neuvonta vanhemmuuteen, kasvatuksellisiin kysymyksiin ja parisuhteeseen liittyvissä asioissa. Puheterapeutti ja psykologi tekevät yhteistyötä esim. päivähoiton kanssa.

Lasten kuntoutustyöryhmä: Kuntayhtymässä toimii myös lasten kuntoutustyöryhmä, jonka palvelut ovat tarkoitettu alle esikouluikäisille lapsille. Työryhmään kuuluvat neuvolalääkäri, puheterapeutti, psykologi, fysioterapeutti sekä tarvittaessa käytettävissä on myös toimintaterapeutin palvelut. Työryhmään voidaan tehdä lähete lapsesta, jolla on todettu tai epäillä olevan lisäselvittelyjä vaativia kehityksen pulmakohtia tai viiveitä. Työryhmässä suunnitellaan lapsen tarvitsemia tukitoimia ja seurataan niiden toteutumista. Työryhmän

suositusten perusteella tehdään tarvittavat lausunnot ja jatkolähetteet esim. erikoissairaanhoidon. Aloite työryhmään lähettämistä voi tulla perheeltä, päivähoitosta, neuvolasta tai muulta lapsen asioita hoitaneelta taholta. Terveystarkastaja tekee vanhempien luvalla lähetteen työryhmään.

Kouluterveydenhuolto on peruskoululaisille ja heidän perheilleen suunnattu lakisääteinen terveyspalvelu. Se on perusterveydenhuollon maksuton palvelu. Kouluterveydenhuollon tehtäviin sisältyvät oppilaan kasvun ja kehityksen sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, vanhempien ja huoltajien kasvatustyön tukeminen, oppilaan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen ja tukeminen, pitkäaikaisesti sairaan lapsen omahoidon tukeminen yhteistyössä muiden opiskeluhoitojen toimijoiden kanssa sekä tarvittaessa jatkotutkimuksiin ja -hoitoon ohjaaminen, kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja seuranta, suun terveydenhuolto, oppilaan terveydentilan toteamista varten tarpeelliset erikoistutkimukset.

Määräaikaiset terveystarkastukset: Koko ikäluokan kattavat vuosittaiset terveystarkastukset muodostavat kouluterveydenhuollon toiminnan rungon. Luokilla 1., 5. ja 8. terveystarkastukset toteutetaan laajoina ja vanhemmat pyydetään mukaan tarkastukseen. Tarkastuksissa arvioidaan monipuolisesti oppilaan fyysistä ja psykososiaalista terveydentilaa, hyvinvointia ja oppimista. Laajoissa terveystarkastuksissa selvitetään lisäksi vanhempien ja koko perheen hyvinvointia. Kouluterveydenhuollon henkilöstö, kouluterveydenhoitajat ja -lääkärit, ovat avainasemassa ongelmien varhaisessa havaitsemisessa ja tuen tarjoamisessa. Suun terveystarkastus toteutetaan vähintään kolme kertaa peruskoulun aikana.

Perheneuvola: Pöytyän kunnan perheneuvola palveluja on tuottanut ostopalvelusopimuksella 1.1.2020 lähtien Metodi – Psykologi- ja sosiaalialan osaamiskeskus. Perheneuvolan palvelut ovat sosiaalihuoltolain mukaista työtä, jota tarjotaan kunnan sosiaalihuollon, käyttäjälleen maksuttomana, peruspalveluna. Perheneuvolassa työskentelee psykologi/perheterapeutti ja sosiaalityöntekijä ja se toimii Pöytyän perusturvapalvelujen keskuksessa sekä Metodin omissa tiloissa Riihikoskella. Perheneuvolan palvelut ovat tarkoitettu kaikille kunnan lapsiperheille ja perhe voi hakeutua sinne ottamalla itse yhteyttä suoraan työntekijöihin tai vaihtoehtoisesti jonkun ammattilaisen ohjaamana. Perheneuvola tukee lapsiperheitä erilaisissa elämäntilanteissa ja sinne voi hakeutua esim. silloin, jos lapsen kehityksestä, käyttäytymisestä tai tunne-elämästä on herännyt huolta, perheessä on ristiriitoja tai eron uhka tai perhe on kohdannut menetyksiä tai muutoin vaikeita elämäntilanteita.

Varhaiskasvatus

Kun varhaiskasvatuksessa herää huoli lapsesta, huoli otetaan puheeksi lapsen huoltajan kanssa. Huolen herätessä varhaiskasvatuksen ammattilaisen voi käyttää apuna huolen vyöhykkeistöä, joka auttaa työntekijää jäsentämään oma huolensa, sen aste ja auttamismahdollisuudet. Pöytyällä on käytössä varhaisen puuttumisen malli. Huoli on subjektiivinen tunne ja onkin tärkeää kertoa huolesta ja jakaa ajatuksia siitä. Ryhmän työntekijät keskustelevatkin havainnoistaan, päiväkodinjohtajan ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Tärkeää on ottaa huoli

puheeksi riittävän aikaisin (varhainen puuttuminen) ja keskustellessa tuoda esille se, että varhaiskasvatus haluaa tukea ja auttaa lasta ja/tai perhettä.

Monialainen yhteistyöryhmä. Monialaisessa yhteistyöryhmässä käsitellään yksittäistä lasta koskevia asioita. Ryhmään kuuluvat lapsen kasvatukseen ja opetukseen osallistuvat henkilöt: huoltajat, varhaiskasvatuksen henkilökunta, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, neuvolan terveydenhoitaja sekä tarpeen mukaan muita asiantuntijoita. Monialaisen yhteistyöryhmän rooli korostuu varsinkin tehostettuun tai erityiseen tukeen siirryttäessä. Työryhmän keskeisimmät tehtävät ovat esille tulleiden asioiden käsittely, toimenpiteistä ja työnjaosta sopiminen sekä seuranta ja arviointi.

Lastenneuvola ja varhaiskasvatus tekevät yhteistyötä lapsen kehityksen seurannassa. Pöytyällä on käytössä lapsen havainnointilomake (1-6-vuotiaat), johon varhaiskasvatus, neuvola ja huoltajat kirjaavat omat havaintonsa lapsen kehityksestä. Mikäli lapsen kehityksessä ilmenee huolta, neuvolan kautta voidaan ohjata lapsi jatkotutkimuksiin. Tarvittaessa neuvolan terveydenhoitaja tai neuvolalääkäri osallistuu lapsen varhaiskasvatuskeskusteluun osana monialaista yhteistyöryhmää.

Tehostettu tuki. Lapselle, joka tarvitsee kasvussaan ja oppimisessaan säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, annetaan tehostettua tukea. Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen, että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin, käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen monialaisessa yhteistyöryhmässä yhdessä huoltajien kanssa. Tehostettuun tukeen siirryttäessä varhaiskasvatuksenopettaja laatii pedagogisen arvion, tarvittaessa varhaiskasvatuksen erityisopettaja konsultoi. Arvion laatimisessa voidaan tarvittaessa käyttää myös muita asiantuntijoita (esim. neuvola, psykologi, puheterapeutti). Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Varhaiskasvatuksessa on kaksi erityislastentarhanopettajan vakanssia. Erityisopettajat antava tuentarpeessa oleville lapsille yksilöohjausta ja lapsen oman ryhmän kasvatushenkilöiden ohjausta kyseisen lapsen parhaaksi.

Perhetyön kanssa olemme rakentamassa yhteistyötä. Perhetyöntekijöiden jalkautuminen varhaiskasvatusyksiköihin sovituin ajankohdin antaisi perheille mahdollisuuden keskustella, saada apua ja tukea perheen arkeen.

Esiopetustoiminta kuuluu perusopetuslain alaisuuteen. Perusopetuksen opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalvelut kuuluvat näin myös esiopetuslasten tarpeisiin.

Ehkäisevä lastensuojelu

Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten ja nuorten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevänä työnä voidaan pitää kaikkea

yhteiskunnallista, yhteisöllistä ja yksilöllistä toimintaa, jota tehdään lapsiväestön hyväksi. Kohdennettua ehkäisevää lastensuojelua toteutetaan kunnan palveluissa kuten äitiys- ja lastenneuvoloissa sekä muussa terveydenhuollossa, päivähoidossa, opetuksessa ja nuorisotyössä sekä muissa sosiaalipalveluissa silloin, kun perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Ehkäisevää työtä toteutetaan moniammatillisesti mm. näiden eri toimijoiden yhteistyönä puuttumalla mahdollisimman varhain (varhaisen tuen työ) asioihin, jotka uhkaavat vaarantaa lapsen kasvua ja kehitystä, tukemalla vanhempia lapsen hoidossa ja kasvatuksessa ja huomioimalla lapsen etu kaikessa toiminnassa. Tavoitteena on toteuttaa ehkäisevää lastensuojelua lapsen luonnollisessa kasvuympäristössä.

Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tarvetta voidaan vähentää havaitsemalla mahdollisimman varhain lasten ja nuorten huolenpitoon ja kasvatukseen liittyvät ongelmatilanteet sekä tarjoamalla jo peruspalveluissa perheille varhaista tukea (ehkäisevä lastensuojelu, ennaltaehkäisevä työ, varhaisen tuen työ). Lasten ja nuorten parissa toimivilla ammattilaisilla on kuitenkin velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus (LSL 25) silloin, kun havaitsee tai saa tietää sellaisia seikkoja joiden vuoksi lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tarve on syytä selvittää ja omalla toiminnalla ei ole pystytty tai ei pystytä lasta ja perhettä riittävästi tukemaan.

Lastensuojelun sosiaalityö, perheohjaus ja sosiaaliohjaus tekevät ehkäisevää lastensuojelutyötä tarjoamalla asiantuntija-apua ja konsultaatiota peruspalveluille (esim. päivähoidolle, neuvoloille ja kouluille) ja osallistumalla erilaisiin yhteistyöryhmiin (esim. lapsityöryhmät päivähoidossa, oppilashuoltotyöryhmät kouluissa, päihdeyhteistyöryhmät) sekä osallistumalla erilaisten toimintasuunnitelmien laatimiseen. Lisäksi lastensuojelun sosiaalityöntekijät ja sosiaaliohjaajat tekevät ennaltaehkäisevää työtä yhteistyössä poliisin ja nuorisotoimen kanssa (esim. erilaiset nuorten ryhmät).

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on järjestettävä lapselle tai nuorelle jälkihuolto sijaishuollon päättymisen jälkeen, jos sijoitus on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta ja kohdistunut lapseen yksin. Kunnan velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viiden vuoden kuluttua siitä, kun lapsi on kodin ulkopuolisen sijoituksen päättymisen jälkeen viimeksi ollut lastensuojelun asiakkaana. Velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viimeistään, kun nuori täyttää 25 vuotta.

Kunta tarjoaa ennaltaehkäisevää tukea tarvitseville perheille myös lapsiperheiden kotipalvelua, jonka tavoitteena on tilapäisen lastenhoitoavun ja vanhemmuuden tukemisen avulla löytää perheen omia voimavaroja arjessa selviytymiseen. Lapsiperheiden kotipalvelua järjestetään asiakkaan oman pyynnön perusteella tai asiakkaan luvalla neuvolan, perhetyöntekijän, sosiaalityöntekijän tai muun yhteistyötahon havaittua avun tarpeen. Tilannearvion palvelun tarpeesta tekee sosiaaliohjaaja tai sosiaalityöntekijä.

Pöytyän kunta tukee ennaltaehkäisevänä toimintona Mannerheimin lastensuojeluliiton nuorten puhelimen ja netin toimintaa.

Pöytyällä on käytössä myös Varsinais-Suomen lastensuojelujärjestöjen Perhelinja, josta voi saada perheet tukea ja työntekijät esim. työparin itselleen.

Ehkäisevä päihdetyö on päihteiden aiheuttamien haittojen ennaltaehkäisyä ja vähentämistä. Työn tavoitteena on vähentää päihteiden kysyntää, saatavuutta, tarjontaa ja päihdehaittoja sekä edistää terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia.

Lain mukaan ehkäisevä päihdetyö kattaa alkoholi-, huumausaine- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin vähentämisen. Laki ohjaa huomioimaan näistä aineista ja toiminnoista läheisille ja yhteiskunnalle aiheutuvat haitat. Lain mukaan ehkäisevä päihdetyö perustuu yhteistyöhön, päihteiden käytön ja siitä aiheutuvien haittojen seurantaan, käytettävissä olevaan tieteelliseen näyttöön ja hyviin käytäntöihin. Kysynnän vähentämisen rinnalle on nostettu saatavuuden rajoittaminen muun muassa yhteistyössä paikallisten elinkeinotoimijoiden kanssa.

Pöytyän kunta on mukana Varsinais-Suomen laaja-alaisessa Pakka-toimintamallissa. Pakkaa toteutetaan paikkakunnalla tai alueella koko yhteisön voimin. Pakka-mallin mukaisella työllä voidaan tutkimusten mukaan:

- parantaa ikärajavaltontaa myyntipaikoissa
- vähentää alaikäisten alkoholin ja nikotiinituotteiden saatavuutta
- tukea alaikäisten raittiutta ja vaikuttaa asukkaiden asenteisiin alaikäisten juomisesta
- tiukentaa päihtyneille anniskelua ravintoloissa

Kouluissa on toteutettu kolmen vuoden välein ehkäisevän päihdetyön toimintamallina Camera obscura -arvokasvatustapahtumaa. Tapahtuma toteutuu laaja-alaisena paikallisten toimijoiden yhteistyönä. Viimeksi kiinnitimme tapahtumassa erityishuomion nuuskan haittoihin, muun päihdekasvatuksen ohessa. Vuosittain ja tarpeen vaatiessa Ankkuri-tiimi käy kouluilla pitämässä päihdeaiheisia tunteja ja arvokasvatusta.

Loimaan poliisilaitoksen Ankkuri-tiimin poliisi, sosiaalityöntekijä ja psykiatrinen sairaanhoitaja ovat käytettävissä matalalla kynnyksellä kaikenlaisiin kouluissa tapahtuviin kiusaamis-, päihde- tai näpistys asioihin liittyvissä tapauksissa. Heiltä saa myös helposti ja nopeasti asiantuntevaa apua ja konsultaatiopalvelua perustason työntekijöille.

Savuttomat seiskat toimintamalli on nyt ollut tauolla korona-ajan ja olemme sitä kehittämässä edelleen uudelleen toimintamalliksi, joka huomioisi paremmin myös nuuskan.

5.3 Kasvua ja kehitystä korjaavat palvelut

Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat avohuollon tukitoimet laadittujen asiakassuunnitelmien mukaisesti, lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto. Ehkäisevää työtä tehdään myös lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa osana avo-, sijais- ja jälkihuoltoa. Tällöin ehkäisevän työn tavoitteena on estää ongelmien vaikeutuminen ja pitkittyminen sekä vähentää huostaanottojen ja sijaishuollon tarvetta.

Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun toimenpitein autetaan lapsia silloin, kun heidän elämäntilanteensa on sellainen, että heidän terve kehityksensä ja hyvinvointinsa ovat vaarassa. Syynä voivat olla joko kodin vaikeudet tai lapsen oma käyttäytyminen. Suurin osa lastensuojelusta tehdään avohuoltona. Tukitoimien tarve selvitetään yhteistyössä lapsen, nuoren ja perheen sekä yhteistyöverkoston kanssa. Työskentelyn avulla pyritään vahvistamaan perheenjäsenten omia voimavaroja lasten kasvatumahdollisuuksien turvaamiseksi. Tukitoimina ovat keskustelu, neuvottelut, perheohjaus, perhetyö, nuorten sosiaaliohjaus, kotiin tehtävä perhearviointi / perhekuntoutus, laitospalveluinen perhekuntoutus sekä tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta.

Avohuoltoon kuuluu myös lapsen ja nuoren harrastusten ja lomatoiminnan tukeminen, koulunkäynnin, ammatin ja asunnon hankkimisen sekä työhön sijoittumisen tukeminen. Avohuollon tukitoimina käytetään myös perhekuntoutusjaksoja sekä lyhytaikaista laitos- ja perhehoitoa. Sijoitusvaihtoehtoja etsittäessä neuvotellaan asioista huoltajien kanssa ja myös lapsen tai nuoren mielipiteet huomioidaan. Tilanteen niin vaatiessa voidaan turvautua huostaanottoon ja lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämiseen kodin ulkopuolella. Sijaishuollon perhehoito- ja laitospalvelut hankitaan ostopalveluina. Myös avohuollon palveluja hankitaan tarvittaessa ostopalveluna.

Erikoissairaanhoito

Mikäli lapsen tai nuoren ongelmien selvittelyssä tarvitaan erikoislääkäritasoisia palveluita, neuvola-, terveyskeskus-, tai koululääkäri voi tehdä lähetteen erikoissairaanhoitoon. Erikoissairaanhoidon palveluiden osalta Pöytyän kunta on jäsenkuntana Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirissä. TYKSin lastenneurologialla tutkitaan ja hoidetaan mm. lapsia, joilla on selkeitä kehityksen viiveitä, tarkkaavuuden ja keskittymisen pulmia tai autismikirjon häiriö. TYKSin Liedon ja Loimaan lastenpsykiatrian työryhmissä tutkitaan ja hoidetaan lastenpsykiatrista erikoissairaanhoitoa tarvitsevia alle 13-vuotiaita lapsia ja heidän perheitään. Lastenpsykiatrilta voidaan tehdä lähete mm. vuorovaikutuksen ongelmassa, tunne-elämän tai käyttäytymisen häiriöissä. Tyks:n Loimaan ja Liedon nuorisopsykiatrian työryhmissä arvioidaan ja hoidetaan 13-18-vuotiaita mielenterveysongelmista kärsiviä nuoria ja heidän perheitään.

Erikoissairaanhoitoon lähettämisen tarkoituksena on varmistaa lapsen tai nuoren oikea diagnoosi, jonka kautta päästään suunnittelemaan ja toteuttamaan tarvittavaa kuntoutusta. Tärkeää on, että tuen tarpeessa oleva lapsi tai nuori sekä hänen perheensä saavat tarvitsemaansa apua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Kuntoutusta arvioidaan kussakin tapauksessa lapsen tai nuoren ja hänen perheensä yksilöllisistä tarpeista lähtien. Kuntoutus (esim. puheterapia, toimintaterapia, psykoterapia, perheterapia tai NEPSY -valmennus) toteutuu kuntoutussuunnitelman mukaisesti esim. KELAn kustantamana tai joissain tapauksissa myös kunnan ostopalveluina. Tärkeätä on huomioida yhteistyö myös varhaiskasvatuksen ja koulun kanssa. Diagnoosi mahdollistaa myös perheen osallistumisen esim. KELAn sopeutumisvalmennuskursseille sekä vammaistuen hakemisen, mikäli lapsi tarvitsee tavanomaista suurempaa hoitoa ja huolenpitoa.

5.4 Opiskeluhoolto

Pöytyän kunnan esi- ja perusopetuksen oppilasmäärä on yhteensä noin 1 130, minkä lisäksi annetaan lukiokoulutusta noin 120 opiskelijalle (10.3.2021). Kunnan palveluksessa työskentelee kaksi koulupsykologia sekä vastaava koulukuraattori, minkä lisäksi oppilaiden ja opiskeluiden käytettävissä ovat Pöytyän kansanterveystyön kuntayhtymän tarjoamat koululääkäri- ja kouluterveydenhoitajapalvelut. Opiskeluhooltohenkilöstö työskentelee yhteistyössä esiopetusyksiköiden, koulujen ja lukion henkilöstön kanssa ja kuuluu osana opiskeluhoollon ryhmiin.

Oppilaille järjestetään opiskelussa tarvittavaa koulunkäynninohjausta, tukea ja erityisopetusta. Kunnan kouluilla toimii yhteensä 13 erityisopetuksen pienluokkaa, minkä lisäksi Elisenvaaran yhtenäiskoulun Kyrön yksikössä järjestetään toiminta-alueittain annettavaa erityisopetusta, johon ohjataan oppilaita koko kunnan alueelta. Tarvittaessa hyödynnetään myös ostopalveluna hankittavaa erityisopetusta. Erityisopetuksen tarve on viime vuosien aikana kasvanut, ja tähän on kohdennettu resursseja.

Pöytyän opiskeluhoollon keskeinen tehtävä on edistää yhteisöllisellä sekä yksilökohtaisella työotteella opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia, sekä osallisuutta ja ehkäistä ongelmien syntymistä. Tehtävä on myös edistää oppilaitosyhteisön ja opiskeluympäristön hyvinvointia, terveellisyyttä ja turvallisuutta, esteettömyyttä, yhteisöllistä toimintaa sekä kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä. Opiskeluhoolto pyrkii turvaamaan varhainen tuki sitä tarvitseville sekä turvata opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhooltopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu. Tämän lisäksi opiskeluhoolto pyrkii vahvistamaan opiskeluhoollon toteuttamista ja johtamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä. Perusopetuslaissa (628/1998) ja Lukiolaissa (629/1998) tarkoitetussa opetuksessa tai koulutuksessa olevien oppilaiden oikeudesta opiskeluhooltoon säännellään Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013).

Opiskeluhooltosuunnitelma ohjaa opiskeluhooltotyötä: ”Pöytyän kunnan esiopetuksen, perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opiskeluhooltosuunnitelma” (sivistyslautakunta 13.6.2018 § 54) ohjaa sekä yhteisöllistä, että yksilöllistä opiskeluhooltotyötä kunnassa. Tieto yhteisön hyvinvoinnista ja ympäristön tilasta ohjaa yhteisöllistä opiskeluhooltotyötä. Tietoa saadaan esimerkiksi kouluterveyskyselyistä, laajoista terveystarkastuksista, kiusaamiskyselyistä sekä kolmen vuoden välein tehtävistä yhteisön hyvinvoinnin sekä ympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden tarkastuksista.

Yhteisöllinen opiskeluhoolto: Koko oppilaitosyhteisöä tukeva ehkäisevä yhteisöllinen työ on opiskeluhoollon ensisijainen toteuttamismuoto. Yhteisöllisellä opiskeluhoollolla tarkoitetaan koulun tai oppilaitoksen toimintakulttuuria ja toimia, joilla edistetään opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia, vuorovaikutusta, osallisuutta, ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta ja esteettömyyttä. Hyvinvointia edistävä yhteisöllinen opiskeluhoolto **kohdistuu koko opiskeluyhteisöön**, mutta työtä voidaan myös kohdentaa tietyille luokka-asteille tai ryhmille, esimerkiksi koulun aloittamis- tai päätösvaiheeseen tai tunnistetun ryhmään liittyvän ongelman perusteella. **Kaikki osallistuvat yhteisölliseen työhön**, eli jokaisella oppilaitoksessa

työskentelevällä on velvollisuus edistää oppilaiden, opiskelijoiden ja koko koulu- ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä huoltajien kanssa.

Yhteisöllisen opiskeluhoollon suunnittelu, kehittäminen, toteuttaminen ja arviointi on oppilaitoskohtaisen opiskeluhooltoryhmän keskeinen tehtävä. Pöytyällä toimii neljä koulukohtaista opiskeluhooltoryhmää (KOR-ryhmää) Yläneen, Riihikosken ja Elisenvaaran peruskouluissa sekä Elisenvaaran lukiossa.

Yksilökohtainen opiskeluhoolto/opiskelijoiden varhainen tuki: Yksilökohtaisessa opiskeluhoollossa järjestetään opiskelijalle mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskeluhoollon psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä sen jälkeen kun opiskelija, hänen huoltajansa tai muu henkilö on tätä pyytänyt. Kiireellisessä tapauksessa mahdollisuus keskusteluun järjestetään samana tai seuraavana työpäivänä niin kuin oppilas- ja opiskeluhooltolaissa § 15 säädetään. Opiskelijalle järjestetään mahdollisuus päästä terveydenhoitajan vastaanotolle myös ilman ajanvarausta niin kuin oppilas- ja opiskeluhooltolaissa § 17 säädetään.

Pöytyän perusopetuksessa on käytössä yhtenäinen **”Koulupoissaoloihin puuttumisen malli”** (2021), jolla pyritään ehkäisemään koulupudokkuutta ja tarjoamaan varhaista tukea oppilaille. Jos oppilaitoksen tai opiskeluhoollon työntekijä arvioi, että opiskelijan opiskeluvaikeuksien tai sosiaalisten tai psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi taikka poistamiseksi tarvitaan opiskeluhoollon psykologi- tai kuraattoripalveluja, hän ottaa viipymättä yhteyttä opiskeluhoollon psykologiin tai kuraattoriin yhdessä opiskelijan kanssa ja antaa tiedossaan olevat tuen tarpeen arvioimiseksi tarvittavat tiedot. Opiskelijan ohjauksesta opiskeluhooltoon ilmoitetaan huoltajille niin kuin oppilas- ja opiskeluhooltolaissa § 16 säädetään.

Pöytyän perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kiusaamisen vastaista työtä ohjaa **”Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä”** (Pöytyän kunnan koulutuslautakunta 10.12.2014 § 97). Suunnitelman päivittytyö on käynnissä ja arvioitu valmistuvan vuoden 2021 aikana.

Opiskeluhoolltoa suunnitellaan, kehitetään, seurataan ja arvioidaan jatkuvana työnä. Kehitys- ja arviointityö kuuluu osana opiskeluhoolltohenkilöstön työhön, minkä lisäksi toimintaa seurataan ja kehitetään sekä esiopetusyksiköiden, koulujen ja lukion että kunnan tasoilla. Yksiköiden tason kehittämis- sekä arviointityöstä vastaavat koulu-/oppilaitoskohtaiset opiskeluhooltoryhmät, ja kuntatason seuranta- ja arviointityöstä opiskeluhoollon ohjausryhmä.

6. Lapsi- ja perhekohtaiset palvelut Pöytyällä

6.1 Lasten ja perheiden palveluiden voimavarat

Pöytyän kunnan lapsiperheiden palveluissa ja lastensuojelussa työskentelee sosiaalityön johtaja, kaksi sosiaalityöntekijää, sosiaaliohjaaja, kaksi perhetyöntekijää ja kaksi perheohjaajaa. Työntekijät tekevät sekä sosiaalihuoltolain mukaista lapsiperheiden palvelua että lastensuojelun palvelua. Sosiaalityön johtaja toimii sosiaalitoimen lähiesihenkilönä ja lastensuojelun johtavana viranhaltijana. Lastensuojelun työntekijät osallistuvat myös ehkäisevän lastensuojelun työryhmiin mm. oppilashuoltoryhmiin ja toimivat varhaiskasvatuksen yhteyshenkilöinä.

Lastensuojelulaissa säädetään lastensuojelun moniammatillisen asiantuntemuksen turvaamisesta seuraavaa: "Kunnan on huolehdittava siitä, että lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on käytettävissään lapsen kasvun ja kehityksen, terveydenhuollon, oikeudellista sekä muuta lastensuojelutyössä tarvittavaa asiantuntemusta. Kunnan tai useamman kunnan yhdessä tulee asettaa sosiaali- ja terveydenhuollon edustajista, lapsen kasvun ja kehityksen asiantuntijoista sekä muista lastensuojelutyössä tarvittavista asiantuntijoista koostuva lastensuojelun asiantuntijaryhmä. Lastensuojelun asiantuntijaryhmä avustaa sosiaalityöntekijää lapsen huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevien asioiden valmistelussa ja muussa lastensuojelun toteuttamisessa. Lisäksi asiantuntijaryhmä antaa lausuntoja lastensuojelutoimenpiteitä koskevan päätöksenteon tueksi." (LSL 148)

Pöytyän kunta on yhdessä Loimaan, Auran ja Oripään kanssa perustanut yhteisen lastensuojelun asiantuntijaryhmän, joka on toiminut vuodesta 2014 alkaen. Toiminta on laajentunut kattamaan lisäksi Ankkuri-toiminnan ja Marttilan kunnan. Lastensuojelun asiantuntijaryhmä kokoontuu noin neljä kertaa vuodessa.

6.2 Lastensuojelun avohuolto

Lastensuojelun avohuollon palvelujen asiakkuus alkaa, kun sosiaalityöntekijä on todennut lastensuojelutarpeen (lastensuojelulaki 34 §) tai on ryhdytty kiireellisiin lastensuojelun toimenpiteisiin, kuten lapsen kiireelliseen sijoitukseen (lastensuojelulaki 27 §).

Vuonna 2020 lastensuojelussa palvelutuotantoa siirrettiin ostopalveluista kunnan omaksi työksi, erityisesti tukihenkilötyön osalta. Avohuollon tukitoimia, kuten perhetyötä, tukihenkilötyötä ja perhekuntoutusta, on käytetty Pöytyän kunnassa laajasti. Myös lapsiperheiden kotipalvelua on käytetty lastensuojelutyön tukena. Kunnan oma päihde- ja mielenterveystyöntekijä on ollut myös lastensuojelutyön käytettävissä ja tukena.

Perhetyön tarkoituksena on lisätä lapsiperheen voimavaroja oman elämän hallintaan ja tukea perheen omatoimista selviytymistä arjessa. Perhetyötä tehdään asiakkaiden kodissa ja se on tavoitteellista työtä perheen tukemiseksi. Päätöksen perhetyön aloittamisesta tekee sosiaalityöntekijä.

Lapsiperheiden kotipalvelu antaa ennalta ehkäisevää lapsiperheiden kotipalvelua lapsiperheille. Lapsiperheiden kotipalvelussa toimii kaksi lähihoitajaa, jotka molemmat tekevät myös

tukihenkilötyötä ja perhetyötä. Lisäksi he toimivat myös lastensuojelun perhetyössä ja ovat tarvittaessa perheohjaajien työpareina.

6.3 Sijaishuolto

Sijaishuoltoa voidaan järjestää perhehoitona, laitoshuoltona tai muulla lapsen tarpeita edellyttämällä tavalla. Sijaishuolto pyritään toteuttamaan ensisijaisesti perhehoitona. Lastensuojelun sijaishuollossa Pöytyällä on pieniä lapsia vähän, ja sijaishuoltoa tarvitaan lähinnä yläkouluikäisille lapsille, joiden hoito ja huolenpito vaatii usein ympärivuorokautista ammatillista laitoshuoltoa. Edellä mainitun vuoksi sijoitukset painottuvat Pöytyällä lasten laitoshuoltoon.

Sijaishuollossa ensisijainen tuki lapselle tulee sijaishuoltopaikan kautta yhteistyössä tarvittavien koulun ja terveydenhuollon palvelujen kanssa. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tukee ja valvoo sijaishuollon tarkoituksen toteutumista yhteistyössä lapsen ja hänen verkostojensa kanssa. Sekä tekee arviota lapsen sijaishuoltotarpeen kestosta ja sen edunmukaisuudesta verrattuna lapsen kotiutumiseen takaisin oman perheensä luokse tai esimerkiksi muuttamiseen itsenäiseen asumiseen sijaishuollon päätyttyä.

Sijaishuollon tukitoimista sovitaan sosiaalityöntekijän järjestämissä asiakassuunnitelmaneuvoissa yhdessä lapsen, perheen ja sijaishuoltopaikan kesken. Tukitoimina voidaan käyttää tilanteesta riippuen lähes samoja tukimuotoja kuin avohuollossakin. Niitä järjestetään lapselle samaan aikaan kun hän on sijoitettuna perhe- tai laitoshuoltoon.

6.4 Jälkihuolto

Lapsella on oikeus jälkihuoltoon sijaishuollon päättymisen jälkeen tai avohuollon tukitoimena tapahtuneen sijoituksen päättymisen jälkeen, jos sijoitus on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta ja kohdistunut lapseen yksin. Lapsi siirtyy jälkihuoltoon pääsääntöisesti lapsen täytettyä 18-vuotta. Mikäli jälkihuolto alkaa jo lapsen ollessa alle 18-vuotias, voidaan jälkihuollossa tukea myös lapsen kasvatuksesta ja hoidosta vastaavaa henkilöä/henkilöitä, kuten vanhempia.

Jälkihuolto toteutetaan tukemalla sijaishuollossa ollutta lasta tai nuorta, hänen vanhempiaan ja huoltajiaan sekä henkilöä, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi tai nuori on. Sosiaalityöntekijän/sosiaalihoajaajan on huolehdittava, että lapselle laaditaan jälkihuoltosuunnitelma.

Jälkihuollon palvelut rakennetaan aina lapsen tai nuoren yksilöllisen tarpeen mukaan ja suunnitelmallisesti yhteistyössä viranomaisten kanssa. Toimeentulon ja asumisen järjestäminen ovat jälkihuollossa olevalle nuorelle subjektiivisia oikeuksia. Nuoren oikeus jälkihuoltoon päättyy viimeistään, kun nuori täyttää 25 vuotta.

7 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

1. Painopiste ehkäiseviin lasten ja nuorten palveluihin

Tavoitteet:

- Lapset ja nuoret eivät syrjäydy.
- jokainen nuori saa päättötodistuksen.
- Onnistuneet jatko-opinnot.
- Järjestötyö ja kohtaamispaikat Pöytyällä.
- Perhekeskusmallin (virtuaalinen) luominen Pöytyälle.

Keinot:

- Moniammatillisen yhteistyön kehittäminen:
- Lapsiperheiden kotipalvelu.
- Perheneuvola, kouluterveys, neuvola.
- Varhaiskasvatus ennen avopalveluita.
- Opiskeluhuollon tuki.
- Etsivä nuorisotyö.
- Kohtaamispaikat järjestö- ja vapaaehtoistyölle -> kartoitetaan olemassa olevat järjestö- ja vapaaehtoistyötä tukevat kohtaamispaikat taajamittain ja toteutetaan taajamakohthaisten kohtaamispaikkojen olemassaolo, avoimuus ja saavutettavuus yhdessä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.
- Yhteiset esitteet -> Lasten ja nuorten palveluiden yhteinen esite/verkkosivu.
- Palvelulinjakuvaukset.
- Digitalisaation hyödyntäminen.
- Opinto-ohjaus- ja tuki oppilaille/ opiskelijoille

Mittarit:

- Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden määrä.
- Päättötodistuksen saaneiden määrä.
- Nuorten työttömyys.
- Varhaiskasvatukseen osallistuvien suhteellinen määrä.

2. Perheiden tukeminen ja vanhemmuuden vahvistaminen

Tavoitteet:

- Vahva vanhemmuus.
- perheiden osallistaminen palveluiden kehittämiseen.

Keinot:

- **Kehitettävien osallistavien mallien hyödyntäminen.**

Mittarit:

- Huostaanottojen ja sijoitusten määrä.
- Perheiden näkemys – asiakaskyselyt.
- Kouluterveyskyselyn kysymys vanhemmilta saadusta tuesta.
- Opiskeluhuollosta saatu tuki.
- Fin-lapset -tutkimus jos kuntakohtaisia tuloksia saadaan – muutoin alueelliset tulokset.

3. Rajapintakäytäntöjen kehittäminen

Tavoitteet:

- Toimivat ja yhtenäiset palvelut.
- Luottamukseen perustuva matalan kynnyksen yhteistyö.

Keinot:

- Systeemisen työmallin jatkokouluttautuminen ja kehittäminen.

Mittarit:

- Moniammatillisten työryhmien case-määrät.
- Systeemisen työmallin edistäminen.

4. Asiakasmäärät

Tavoitteet: Lastensuojelun työntekijöiden asiakasmäärät tulee rajata enintään 30 asiakkaaseen yhtä lastensuojelun työntekijää kohden vuoteen 2025 mennessä.

Nykytila: Tällä hetkellä asiakkaita noin 37-45 työntekijää kohden.

Lisätään opiskeluhuollon henkilöstöresurssointia.

5. Varsinais-Suomen sote-palveluiden kehitys ja rakennemuutos

Pöytyä on mukana Varsinais-Suomen sosiaali- ja terveystalouden uudistushankkeissa sekä rakennemuutoshankkeissa myös lasten ja nuorten palveluiden osalta.

Seuranta

Lastensuojelusuunnitelmaa tarkistetaan vähintään valtuustokausittain. Suunnitelman toteutumista arvioidaan vuosittain tilinpäätöksen sekä talousarvion valmistelun yhteydessä. Lastensuojeluun varattavat voimavarat ja toiminnan painopistealueet päätetään vuosittain taloussuunnitelman laadinnan yhteydessä. Lastensuojelusuunnitelman osalta arvioinnista ja seurannasta vastaa perusturvalautakunta.